

Å BINDE SAMAN SETNINGAR.....	2
Å leggje til ny informasjon	3
Å uttrykkje tid	4
Å uttrykkje årsak	7
Å uttrykkje følgje	8
Å uttrykkje motsetning	9
Å uttrykkje vilkår	10
Å uttrykkje føremål.....	11
Å ordne synspunkt.....	12
Oversyn over setningsbindarar	13

Å BINDE SAMAN SETNINGAR

Vi bruker **konjunksjonar**, **subjunksjonar** eller **adverb** for å binde saman setningar til ei tekst. Desse orda er viktige for å skape god samanheng.

1

Kva ordklasse høyrer dei utheva orda til?

Då eg var i London, besøkte eg tanta mi.

Ein hund beit Leo. **Derfor** er han redd hundar.

Arne går på spanskkurs, **for** han vil lære spansk.

Luisa lengtar til Cuba **sjølv om** ho trivst i Noreg.

No må du pusse tennene. **Deretter** må du leggje deg.

Å leggje til ny informasjon

Når du vil leggje til ny informasjon, kan du bruke desse orda og uttrykka:

Luisa kjøpte ein ny mobil. **I tillegg** kjøpte ho ei ny veske. (adverb)

Jakka er litt lita. **Dessutan** er ho for dyr. (adverb)

Luisa snakkar i telefonen, **og** Leo ser på TV. (konjunksjon)

Carmen reiser snart til Cuba. Arne skal **også** vere med. (adverb)

Luisa skal ikkje reise til Cuba. Leo skal **heller ikkje** reise. (adverb)

Merk! I nektande setningar der vi bruker adverbet **ikkje**, bruker vi **heller** i staden for **også**.

2

Bruk i tillegg, dessutan, også, heller ikkje eller og til å binde saman setningane.

Luisa kjem frå Havanna. Leo kjem frå Havanna.

Carmen liker ikkje å fly. Arne liker ikkje å fly.

Eg må kjøpe ei ny grammatikkbok. Eg må kjøpe ei nynorsk ordbok.

Eg kjem ikkje på skulen i morgon. Leo kjem ikkje på skulen i morgon.

Dei har ikkje katt. Dei har ikkje hund.

Han har hytte ved sjøen. Han har ein stor seglbåt.

Ho liker vinteren. Ho liker sommaren.

Å uttrykkje tid

Når vi fortel om **når** noko skjer, kan vi bruke desse orda:

Før ho kom til Noreg, budde Carmen i Havanna. (subjunksjon)

Då Leo trenar på tysdag, braut han foten. (subjunksjon)

Når Leo trenar, drikk han mykje vatn. (subjunksjon)

Før og **då** kan vere anten **subjunksjon** eller **adverb**:

Før budde Carmen på Cuba. (adverb)

Før ho kom til Noreg, jobba ho på Cuba. (subjunksjon)

Carmen gifta seg med Arne i år 2000. **Då** hadde ho vore enkje i fem år. (adverb)

Då ho trefte Arne, arbeidde ho som lege. (subjunksjon)

Merk! Etter adverbial kjem verbal.

Etter subjunksjon kjem subjekt.

3

Set inn orda i rett rekkjefølgje: ho – hadde – ete

Då _____ kveldsmaten sin, gjekk Carmen og la seg.

Då _____ to skiver med brunost og drukke ein kopp te. Ho sov

lenge neste morgon. Før nokon andre stod opp, _____ frukost.

For å fortelje at **noko skjer før noko anna**, kan vi bruke desse orda og uttrykka:

No skal vi ha ei skriftleg prøve. **Så** skal vi ha ei munnleg prøve. (adverb)

Først skal vi ha ei skriftleg prøve. **Etterpå** skal vi ha ei munnleg prøve. (adverb)

Etter jobben skal eg ete middag med Arne. (preposisjon + substantiv)

Etter at mor hadde kome heim, åt familien middag. (subjunksjon)

Då mor hadde kome heim, åt familien middag. (subjunksjon)

Merk!

Saman med **då** og **etter at** bruker vi verbet i preteritum perfektum (sjå Verb, s. 25).

Saman med **etter** må vi ha eit substantiv.

4

Set inn etter, etterpå eller etter at.

_____ skulen må Ali passe veslebroren sin. _____ skal han på kino med Fatima. _____ kinoen skal dei på kafé. _____ dei har drukke te, skal dei ta bussen heim.

5

Bind saman setningane med orda til venstre. Hugs rett tid av verbet.

Vi åt frukost. Vi gjekk på stranda.

etterpå _____

etter _____

etter at _____

Vi tok hurtigruta inn Geirangerfjorden. Vi besøkte Fjordsenteret.

etterpå _____

så _____

etter at _____

6

Sett inn no, først, etterpå, så, då eller etter.

I går vann Arne i Lotto. _____ vart han glad!

_____ må Carmen lære norsk. _____ kan ho få seg jobb.

_____ må du kome! Alle ventar berre på deg.

_____ budde dei i ein stor by. _____ bur dei på landet.

_____ skal de få ei viktig melding.

_____ må han på flyktingkontoret. _____ må han på arbeidskontoret.

_____ må ho handle mat. _____ må ho hente barna i barnehagen.

_____ norskkurset har eg ein avtale med flyktingkonsulenten.

7

Carmen var i språkpraksis i går. Fortel kva ho gjorde. Bruk informasjonen under, og bind saman setningane til ei samanhengande tekst.

Stod opp kl. 7.00

Språkpraksis i barnehage kl. 8.00–16.00

Lunsjpause kl. 12.00

Kontaktperson kom på besøk kl. 12.30

Handla mat kl. 16.30

Laga middag kl. 17.00

Køyrde Leo på fotballtrening kl. 17.50

Dugnad i kiosken kl. 18.00–19.00

8

Her er ei oppskrift på korleis du lagar fårrikål. Fortel til ein ven kva han skal gjere først og sist.

1. Del hovudkålen i båtar.
2. Legg kjøtt og kål lagvis i ei gryte. Strø salt og pepar mellom laga.
3. Hell på vatn. Kok opp og la fårrikålen trekkje på svak varme til kjøttet er mørt, ca. ein til to timar.
4. Server fårrikålen rykande varm på varme tallerkenar.

Handlingar som skjer samtidig

Luisa bruker å høyre på musikk **medan** ho gjer lekser. (subjunksjon)

Luisa bruker å høyre på musikk **samtidig som** ho gjer lekser. (subjunksjon)

I det læraren kom inn i klassa, vart det heilt stilt. (subjunksjon)

9

Bind saman setningane ved hjelp av orda til venstre.

Arne vaskar opp. Carmen tørkar.

medan _____

Far kviler seg. Barna ser barne-TV.

medan _____

Arne og Carmen var på Cuba. Kari og Per var i Italia.

samtidig som _____

Per synest det er vanskeleg å syngje. Han speler piano.

samtidig som _____

Arne var på veg ut. Carmen kom heim.

I det _____

Å uttrykkje årsak

Årsakssetningar fortel kva som er grunnen til at noko skjer. Dei kan vere svar på eit kvifor-spørsmål: Kvifor la dei seg tidleg?

Vi la oss tidleg, **for** vi var trøtte. (konjunksjon)

Vi la oss tidleg **fordi** vi var trøtte. (subjunksjon)

Vi la oss tidleg **sidan** vi var trøtte. (subjunksjon)

Vi la oss tidleg **på grunn av at** vi var trøtte. (subjunksjon)

Vi la oss tidleg. Vi var **nemleg** trøtte. (adverb)

10

Skriv ferdig slik at setningane gir mening.

Ho kjøper halspastillar fordi _____

Sidan det regnar i dag, _____

Han ringjer tannlegen, for _____

Møtet vart avlyst på grunn av at _____

_____ Vi skal nemleg kjøpe nytt hus.

På grunn av at Noreg har eit kaldt klima, _____

For og fordi

For har same mening som **fordi**. **For** er **konjunksjon** og bind saman heilsetningar.

Fordi er **subjunksjon** og innleier ei leddsetning.

Merk! Pass på ordstillinga: **For + Subjekt (S) + Verbal (V) + Adverbial (A)**

Fordi + Subjekt (S) + Adverbial (A) + Verbal (V) (sjå Leddsetningar, s. 11)

11

Set inn for eller fordi.

Vi må ta drosje, _____ vi rekk ikkje bussen.

Vi må ta drosje _____ vi ikkje rekk bussen.

Ho sprang fort _____ ho gjerne ville vinne.

Ho sprang fort, _____ ho ville gjerne vinne.

Å uttrykkje følgje

Når vi vil fortelje om resultatet av handlingar eller hendingar, kan vi bruke desse orda:

Vi var trøtte. **Derfor** la vi oss tidleg. (adverb)Vi var trøtte, **så** vi la oss tidleg. (konjunksjon)Vi var trøtte **slik at** vi la oss tidleg. (subjunksjon)Vi var **så** trøtte **at** vi la oss tidleg. (subjunksjon)

12

Skriv ferdig setningane.

Han liker ikkje kaffi. Derfor _____

Vi er opptekne i heile dag slik at _____

Ho vart så redd at _____

Vi var svoltne, så _____

13

Set inn derfor, så eller fordi.

Luisa forsov seg, _____ kom ho for seint på skulen.

Luisa forsov seg, _____ ho kom for seint på skulen.

Luisa kom for seint på skulen _____ ho forsov seg.

Derfor og fordi**Derfor** er adverb og blir følgt av eit verbal. **Fordi** er subjunksjon og blir følgt av eit subjekt.Ho er ikkje mett. **Derfor vil** ho ha meir mat. (adverb + verbal)Ho vil ha meir mat **fordi ho** ikkje er mett. (subjunksjon + subjekt)

14

Bind saman setningane ved hjelp av orda til venstre.

Carmen skal gå på norskkurs. Ho vil lære å snakke norsk.

fordi _____

derfor _____

Luisa skrik høgt. Ho er redd for veps.

fordi _____

derfor _____

Leo vil ikkje rydde rommet sitt. Carmen blir sint.

fordi _____

derfor _____

Han vil ikkje flytte. Han liker seg godt her.

fordi _____

derfor _____

Han kom ikkje på skulen. Han var ikkje frisk.

fordi _____

derfor _____

Å uttrykkje motsetning

Setningane under uttrykkjer at noko er annleis enn ein ventar:

Ho er 90 år, **men** ho går tur kvar dag. (konjunksjon)

Sjølv om ho er 90 år, går ho tur kvar dag. (subjunksjon)

Enda ho er 90 år, går ho tur kvar dag. (subjunksjon)

Ho er 90 år. **Likevel** går ho tur kvar dag. (adverb)

15

Bind saman setningane ved hjelp av orda til venstre.

Det er dyrt i Noreg. Dei vil bu her.

men _____

sjølv om _____
likevel _____

Det regnar. Arne gjekk ein tur.

men _____
enda _____
likevel _____

Leo er trøtt. Han vil ikkje leggje seg.

men _____
sjølv om _____
likevel _____

Han gjekk på jobb. Han var sjuk.

enda _____
men _____
likevel _____

Å uttrykkje vilkår

Vilkårssetningar uttrykkjer at noko må vere oppfylt for at noko anna kan skje:

Eg skal reise jorda rundt **viss** eg vinn ein million. (subjunksjon)

Eg skal reise jorda rundt **dersom** eg vinn ein million. (subjunksjon)

Eg skal reise jorda rundt **så sant** eg vinn ein million. (subjunksjon)

16

Bind saman desse setningane med *viss*, *dersom* eller *så sant*.

Du må ringje legen. Feberer stig.

Du må ta på deg fine kle. Du skal på festen.

Luisa skal byrje å studere. Ho klarer eksamen.

Du finn mat i kjøleskapet. Du er svolten.

Viss ikkje og elles

Viss ikkje og **elles** tyder det same. Dei fungerer som adverbial i eksempla under:
 Eg må lære norsk. **Viss ikkje** blir det vanskeleg å få jobb.
 Eg må lære norsk. **Elles** blir det vanskeleg å få jobb.

17

Set inn *viss ikkje, elles* eller *viss*.

Eg må rekke bussen. _____ må eg gå til jobben.

Carmen må få godkjent utdanninga si. _____ blir det vanskeleg å få jobb som lege.

_____ Arne ønskjer å gå på spanskurs, må han melde seg på innan onsdag.

_____ Leo ryddar rommet sitt i dag, blir Carmen sint.

Å uttrykkje føremål

Når vi vil fortelje kva vi ønskjer å oppnå med noko, kan vi bruke desse orda og uttrykka:

Dei tok tran **for at** dei ikkje skulle bli sjuke. (subjunksjon)

Dei tok tran **så** dei ikkje skulle bli sjuke. (subjunksjon)

Når subjektet er det same for begge handlingane, bruker vi ofte **for å + infinitiv**:

Dei sprang så fort dei kunne **for å nå** bussen.

Dei tok tran **for ikkje å bli** sjuke.

18

Bind saman setningane med orda til venstre.

Luisa tek sykkelen. Ho skal ikkje kome for seint på skulen.

for at _____

for å _____

så _____

Å ordne synspunkt

Når du vil seie meininga di om eit tema og vil diskutere positive og negative sider, kan du f.eks. bruke desse orda og uttrykka:

Alle må lære norsk! **For det første** må du kunne norsk for å få ein jobb! **For det andre** må du kunne norsk for å ha eit sosialt liv. **Dessutan** må du kunne norsk for å få statsborgarskap i Noreg. Og **sist, men ikkje minst**, er det spennande å lære eit nytt språk.

På den eine sida er det viktig å lære det norske språket. **På den andre sida** må vi heller ikkje gløyme morsmålet vårt.

19

Vel mellom uttrykka over for å binde saman teksta. Du kan også velje andre ord og uttrykk.

Eg meiner at det bør vere røykfrie heimar.

Røyking er helseskadeleg.

Røyking aukar risikoen for lungekreft.

Passiv røyking er skadeleg.

Ei undersøking syner at barn ønskjer røykfrie heimar.

Kvart menneske må sjølv bestemme om dei vil røykje eller ikkje.

Alle må ha rett til å puste i rein luft.

20

Vel mellom uttrykka over for å binde saman teksta. Du kan også velje andre ord og uttrykk.

Eg vil ta Norskprøve 3 til våren.

Eg forstår godt norsk.

Eg har god uttale.

Eg kan mange norske ord.

Norskprøva kostar ingenting.

Eg gruar meg til Norskprøva.

Mange seier at Norskprøva er vanskeleg.

Eg treng Norskprøva for å dokumentere norskkunnskapane mine.

Mange av venene mine skal ta Norskprøva.

Oversyn over setningsbindarar som vi ofte bruker

Ny informasjon	i tillegg, dessutan, og, også, heller ikkje
Tid	før, då, når, no, først, etterpå, så, etter at, medan, samtidig som, i det
Årsak	fordi, for, sidan, på grunn av at, nemleg
Følgje	derfor, så, slik at, så at
Motsetning	men, enda, sjølv om, likevel
Vilkår	viss, dersom, så sant, viss ikkje, elles
Føremål	for at, for, for å
Å ordne synspunkt	for det første, for det andre, for det tredje, dessutan, først og fremst, sist, men ikkje minst

19

Bruk ulike ord og uttrykk for å binde saman setningane.

Dei sparte pengar. Dei måtte kjøpe ny bil.

Prikken var svolten. Han ville ikkje ete brød.

Arne har meldt seg på spanskurs. Han vil lære spansk.

Kona til Arne snakkar spansk. Han vil lære spansk.

Du må jage vekk Prikken. Prikken ligg på biltaket.

Arne og Carmen snakkar høgt. Leo får ikkje sove.

Arne trefte Carmen. Ho var på studietur i Noreg.
